

Vabariigi Valitsuse määruse „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord“ muutmise eelnõu seletuskiri

I. Sissejuhatus

Sisukokkuvõte

Vabariigi Valitsuse määrus „Riigi eelarvestrateegia, riigieelarve eelnõu ja tõhustamiskava koostamise ning riigieelarve vahendite ülekandmise tingimused ja kord ning riigieelarve seadusest tulenevate aruannete esitamise kord“ võeti Vabariigi Valitsuses vastu 19.12.2019. a. Määrust muudetakse riigieelarve seaduse § 37¹ ja § 59¹ lõike 2¹ alusel, mis jõustusid 1. mail 2020.

Määruse muutmiselega täpsustatakse eriolukorra, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra (edaspidi *kriisiolukord*) leevendamiseks eraldatud vahendite kasutamata jäägi edasikandmist järgmistesse eelarveaastatesse ning kriisiolukorra tõttu ministeeriumi valitsemisaladele nende eelarvestrateegia projektide koostamiseks edastatavate juhiste ning ajakava tähtaega.

Eelnõu ettevalmistaja

Määruse eelnõu ja seletuskirja on koostanud Rahandusministeeriumi eelarvepoliitika nõunik Regina Vällik (tel 611 3720) regina.vallik@fin.ee), eelarvearenduste osakonna nõunik Ingrid Niid (tel 611 3095, ingrid.niid@fin.ee). Eelnõu ja seletuskirja juriidilist kvaliteeti kontrollis õigusosakonna nõunik Marge Kaskpeit (tel 611 3611, marge.kaskpeit@fin.ee). Eelnõu on keeleliselt toimetanud õigusosakonna keeleteometaja Sirje Lilover (tel 611 3638, sirje.lilover@fin.ee).

Eelnõu koostamise lähtetingimused

Eelnõu koostamise lähtetingimuseks on riigieelarve seaduse 2020. aasta 1. maist jõustunud redaktsioon. Lisaks täpsustatakse millises liigenduses viiakse järgmistesse eelarveaastasse üle eelarveaastal kasutamata jäänud vahendid.

II Eelnõu sisu

Eelnõu § 1 punkt 1

Määruse 11 „Riigieelarve vahendite ülekandmise ulatus“ muutmine ja täiendamine

Kuni käesoleva muudatuseni kehtinud § 11 sisu on edaspidi paragrahvi lõikeks 1.

Paragrahvi täiendatakse lõikega 2, mille eesmärk on täpsustada, millises detailsuses toimub vahendite kasutamise tähtaja pikendamine. Vahendite kasutamise tähtaja pikendamine toimub vastavalt Riigikogus vastuvõetud riigieelarve liigendusele. Kui aga Vabariigi Valitsus on seda liigendanud detailsemalt riigieelarve baasseaduses, ennekõike paragrahvi 31 lõikes 1 toodud alustel, võetakse

tähtaja pikendamisel aluseks Vabariigi Valitsuse liigendus ja otsused. Seega tuleb valitsemisala vahendite kasutamise tähtaja pikendamisel lähtuda ka näiteks Vabariigi Valitsuse investeeringute liigendusega objektide põhiselt kinnisasjadesse, aga samuti Vabariigi Valitsuse reservist valitsemisalale eraldatud täiendavate vahendite sihtotstarbest.

Täpsustus on vajalik, kuna praktikas on korduvalt esinenud sel teemal küsimusi. Sisulist muudatust vahendite kasutamise tähtaja pikendamisele selle täpsustusega ei tehta.

Eelnõu § 1 punkt 2

Määruse täiendamine §-ga 11¹. Ülekandmise volitus rahandusministrile

Kriisiolukorra lahendamiseks eraldatud vahendid on mõeldud eriolukorra, erakorralise seisukorra või sõjaseisukorra olukordade lahendamiseks ja tagajärgede leevendamiseks. Kriisiolukorra lahendamine nõuab märkimisväärselt täiendavaid ressursse, teisalt väheneb sellel perioodil kriisi tõttu maksulaekumine. Seetõttu on põhjendatud tavaolukorrast erineva korralduse kehtestamine vastava olukorra lahendamiseks ja tagajärgede leevendamiseks ettenähtud vahendite kasutamisele. Kriisiolukorra lõppemisel ja sotsiaalmajandusliku olukorra paranemisel ei pruugi olla enam vajalik kriisi leevenduseks planeeritud meetmeid täies mahus kohaldada. Sageli on kriisimeetmed juba seadusega kehtestatud ajutiselt ning vahendite ülekandmise probleemi ei teki. Kuid selleks, et vältida kriisimeetmete ja selle mõju rakendamiseks eraldatud vahendite kasutamist nende ülejäägi korral mõnel teisel otstarbel, ei toimu ka nende vahendite lausülekandmist järgmisesse eelarveaastasse, vaid seda tehakse üksnes rahandusministri otsusel.

Määruses nimetatud valdkonna eest vastutav minister on rahandusminister vastavalt peaministri 1. mai 2019. a korraldusele nr 33 „Ministrite pädevus ministeeriumi juhtimisel ja ministrite vastutusvaldkonnad“, sest eelarvepoliitika kavandamine ja elluviimine on rahandusministri vastutusvaldkonnas.

Eelnõu § 1 punkt 3

Määruse § 18 „Ministeeriumi valitsemisala eelarvestrateegia projekti koostamise juhiste ja ajakava esitamine“ muutmise ja täiendamine

Määruse § 18 jaotatakse lõigeteks ja paragrahvis olnud sisu jääb lõikesse 1.

Lõikega 2 täpsustatakse ministeeriumi valitsemisala eelarvestrateegia projekti koostamise juhiste ja ajakava paragrahvi täiendatakse juhisega tavaolukorrast erinevate olukordade puhuks. Selliselt jääb määrusesse läbivalt viitamine § 18 juhenditele, mis laieneb mõlemale juhule. Tavaolukorras kohaldatakse lõiget 1 ja kriisiolukorraga seonduvalt lõiget 2.

Tavaolukorras peab Rahandusministeerium järgmise perioodi eelarvestrateegia juhised ja ajakava esitama ministeeriumide valitsemisaladele hiljemalt novembri 10. tööpäeval. Enne kriisiolukorra tekkimist koostatud rahandusprognoosid või sellistes olukordades pikka aega ette tehtud rahandusprognoosid ei anna reaalset pilti eelarvestrateegia ega riigieelarve koostamiseks. Koos eelarvestrateegiaga tuleb üle vaadata ka järgmise eelarveaasta riigieelarve eelnõu, milles tuleb arvestada kujunenud majandus- ja sotsiaalset olukorda.

Kui kriisiolukorra tõttu ei olnud võimalik koostada eelarvestrateegiat aprilli lõpuks (RES § 34¹ lg 1) või mai lõpuks (RES § 34¹ lg 2) või nimetatud olukordade tõttu tuleb oluliselt muuta valmivat eelarvestrateegiat, siis annab Rahandusministeerium valitsemisaladele täpsustavad juhised ja ajakava selliselt, et valitsemisalad jõuaksid mõistliku ajaga oma valitsemisala eelarveprojekti koostada või uuendada.

Eelnõu § 1 punkt 4

Määruse § 20 „Määruse rakendamine“ muutmine ja täiendamine

Määruse § 20 jaotatakse lõigeteks ja paragrahvis olnud sisu jääb lõikesse 1.

Rakendussätetesse lisatakse lõige 2, mis sätestab, et 2020. aasta lisaeelarvega eraldatud vahendite ülekandmiseks koostatakse Rahandusministeeriumis kõikide valitsemisalade kohta ühine käskkiri, mille kinnitab valdkonna eest vastutav minister, st rahandusminister. Täpsustus on vajalik seoses määruse uue §11¹.

III. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu ja riigisisesele õigusele

Eelnõu ei ole puutumuses Euroopa Liidu õigusega.

Eelnõu on kooskõlas riigieelarve seadusega ja Eesti Vabariigi põhiseadusega.

IV. Määruse mõjud, rakendamiseks vajalikud kulutused ja rakendustegevused

Määrusel on üksnes halduse sisene mõju ja see mõjutab üksnes ajaliselt riigieelarve strateegia ning riigieelarve ettevalmistamise tööprotsesse riigiasutustes. Vastavalt riigieelarve seaduse 1. mail 2020 jõustunud muudatusega ei pea Vabariigi Valitsus eelarvestrateegiat kinnitama ja riigieelarve eelnõu heaks kiitma hiljemalt kaheksa kuud enne järgmise eelarveaasta algust, vaid teeb seda arvestusega, et need esitatakse Riigikogule hiljemalt kolm kuud enne järgmise eelarveaasta algust. Seega nihkuvad kriisiolukorras eelarvestrateegia ja riigieelarve ettevalmistamisega seotud tööprotsessid riigiasutustes sügisesse ja see viiakse läbi ajaliselt lühema perioodi vältel. Kuigi see toob kaasa tavapärasega võrreldes mõnevõrra suuremat töökoormust sel perioodil riigiasutustes, tagatakse selleks vajalikud töökorralduslikud meetmed riigiasutuste olemasolevate ressurside arvelt ja sellega ei kaasne kulusid, mis vajaksid täiendavate vahendite eraldamist. Rahandusministrile otsustusõiguse andmine kriisiolukorraga seotud täiendavate vahendite kasutamise tähtaja pikendamisel suurendab riigieelarve vahendite kasutamise efektiivust.

Ükski käesolevaga kehtestatav muudatus ei nõua spetsiifilisi täiendavaid rakendustegevusi.

V. Määruse jõustumine

Tulenevalt kriisiolukorra iseloomust jõustus määruse aluseks olev riigieelarve seadus vastuvõtmisel, jõustub ka muudetud riigieelarve seaduse rakendusakt, st käesolev määruse muudatus vastuvõtmisel.